

Ola H. Fjeldheim. Foto: Privat

Kan det fikses?

Foto: KM Frøyset

Foto: Bjørn Stuedal

Fortidsminneforeningen tar mål av seg til å være den ledende frivillige organisasjonen i norsk kulturminnevern. Denne våren tiltrådte Ola H. Fjeldheim som ny generalsekretær. Utfordringene står i kø.

Tekst: Sjur Harby

Norsk kulturminnevern stamper i motvind. Fjorårets forfriskende debatt er erstattet av en knugende taushet etter at statsråd Bård Vegar Solhjell (SV) sist høst, i Aftenposten, ganske lettvent ga den sittende riksantikvar sin helhjertede støtte. Uten å gå nærmere inn på kritikken som rundt hundre fagfolk, frivillige kulturminnevernere, politikere, eiere og kommentatorer hadde kommet med, drepte Solhjell alt engasjement og gjorde sitt til at både kulturminnevernere, ungdommen og alle andre trofaste velgergrupper har forlatt SV i hopetall.

Hans stortingsmelding som ble presentert i vår gjorde neppe saken bedre og ble møtt med et skuldertrekk da den omsider ble fremlagt. Kulturredaktør Knut Olav Åmås i Aftenposten hadde trolig mange med seg da han i en kommentar 29. april kort oppsummerte stortingsmeldingen med at det er «åtte år siden sist, men den eneste nytenkning er at Regjeringen har oppdagat at det finnes kulturminner også i byene. Ikke verst, i 2013».

MEDLEMSVEKST

Men Fortidsminneforeningen har flere

utfordringer. En av dem er medlemsmassen. Den eldes, og dersom den vokser, så skjer det i sneglefart. Rundt 7 500 medlemmer er ikke mye når du er en landsdekkende organisasjon, som har holdt det gående siden 1844, eier noen av våre fineste kulturhistoriske eiendommer og vet at brorparten av landets befolkning har sympati og interesse for vernesaken.

Til sammenlikning har Norske Akevitters Venner (NAV), etablert i 1999, snart 8 000 medlemmer og vokser med henimot 1 000 nye i året. At også Fortidsminneforeningen har et betydelig potensial, dokumenterer en undersøkelse utført for en tid tilbake der 75 prosent av de spurte hevdet at kulturminner betyr mye for dem. At de adresserer interessen til historielagene fremfor Fortidsminneforeningen, til akevitt fremfor bygninger, er en utfordring Fjeldheim må gjøre noe med. Og det bør skje raskt. Fortidsminneforeningen må føres tilbake til det folket den en gang sprang ut av.

TAUSHET

Men flere medlemmer handler om mer enn tall. Visst fører det til økte inntekter, men først og fremst gir det tyngde, både i forhold til politiske miljøer og i det

offentlige ordskiftet. Fjeldheim er en skriveglad mann og en god foreleser. Bedre enn de fleste vet den nye generalsekretæren at å profilere kulturminneinteressene krever mot, musikalitet, etterrettelighet og inngående fagkunnskap. De siste tiårene har i så måte vært en pinefull ferd der den forrige riksantikvarens taushet og navlebeskuelse nå er erstattet med den sittendes populisme, kommunikasjonsrådgivere og flørting med en kommende borgerlig regjering.

Mer enn noen gang savner vi en rakrygget stemme som med autoritet og faglig tyngde kan forsvare kulturminneinteressene i det offentlige ordskiftet. Ikke bare i enkeltsaker, men også i mer overordnede spørsmål som for eksempel hva vi vil med fredningsinstituttet, hvordan vi skal håndtere de såkalte 2020-målene, hvilken plass skatte- og avgiftspolitikken skal ha i et effektivt kulturminnevern, hvordan vi skal bøte på kunnskapsløsheten i offentlig og privat sektor og hvordan det kommersielle presset som kulturminnene i økende grad utsettes for, skal håndteres. Sist, men ikke minst trenger det norske kulturminnevernet en fri debatt om moral og etikk.

Hvordan kan vi akseptere at fagfolk i

forvaltningen av såkalte lojalitetshensyn ikke tør, kan, eller ønsker å ytre seg om temaer der deres kompetanse og synspunkter burde være en selvfølge? Debattene må ha relevans utenfor den snevre krets av entusiaster. For det er alarmerende at mens aviser og tidsskrifter denne våren fyltes med kommentarer og innlegg om hva som er norsk kultur, kulturarv og identitet, plasserte det norske kulturminnevernet seg på tilskuerplass og forholdt seg urovekkende passivt til det som burde være et av deres hovedansvar.

BALLEN, IKKE MANNEN

«Sak og person er alltid forskjellige», uttalte Fjeldheim til medlemsbladet *Fortidsvern* nylig da han fikk spørsmål om hvordan foreningen bør forholde seg til Riksantikvaren. I tankene hadde han fjorårets kritikk av den sittende riksantikvar og kravet om hans avgang. «Foreningen sentralt har hatt en klar linje om at mye av kritikken mot det Riksantikvaren gjør, er berettiget. Men for foreningens del har det ikke vært noe poeng å si at man bør skifte ut mannen på toppen.»

Det er ikke lett å følge Fjeldheims resonnement. Hvor ellers i det norske samfunn betales det rundelig for et ansvar som ikke skal gjøres gjeldende når kritikkverdige forhold påpekes? Overført til andre samfunnssektorer: Skal vi diskutere forfatterskap uten å nevne forfatterens navn, anmelde filmer uten å nevne skuespillere og regissører, politikk uten å trekke frem enkeltpolitikere, avisdebatter uten å se på redaktørens rolle? Altfor lenge har norsk kulturminnevern vært preget av en konsensusholdning og en oppfatning av at vi alle tilhører en slags storfamilie. Et fellesskap som utrettelig arbeider for et edelt mål, uavhengig av hvilke roller og ansvar vi ellers måtte ha.

Resultatet er at dagens kulturminnevern altfor ofte ledes av folk uten kulturminnefaglig kompetanse, og som oppfatter enhver kritisk etterprøving av vedtak og utspill som urettferdig personforfølgelse. Det er en farlig utvikling som gjør utenforstående aktører sjanseløse i møtet med kulturminnesektoren og som har ført til at kulturminnevernet i dag preges av en lederkrise og fremstår som en varmestue for

folk med urealistiske ambisjoner i politikken.

HELGE KROG

«Det var ikke til å unngå at mange kalte Helge Krog negativ», skrev forfatteren Sigurd Hoel om sin venn og kollega en gang. «Det ordet egner seg særlig godt til skjellsord, blant annet fordi ingen vet hva det betyr. I praksis vet vi, at folk gjerne kaller en mann negativ, hvis han kritiserer ting de liker. De fleste liker å leve i en viss lunken og tussmørkebetonet form for hygge, som beror nettopp på at man ikke ser tingene klart, og at man puster i den luften som mange har pustet i før. De ønsker ikke å se tingene klart – da blir det så kaldt og uhyggelig. De ønsker ikke frisk luft, for da oppstår det trekk, ja kanskje til og med gjennomtrekk, og det blir man forkjølet av. Det er ikke så merkelig at slike folk kaller Helge Krog negativ».

Skal norsk kulturminnevern bli noe annet enn en fritidssyssele for de spesielt interesserte, trenger Fortidsminneforeningen en Helge Krog.

Og de trenger ham nå. ■

METALFORM_{NO}

ALT INNEN SMIJERN

Alle våre smijernsprodukter er håndlaget og av høyeste kvalitet!

INTERIØR UTE/INNE • UTEMØBLER • PORTER • GJERDER • GELENDER/REKKVERK • BELYSNING

- Bredt produktsortiment, høy kvalitet og markedets beste priser.
- Skreddersøm og spesialproduksjoner.
- Vi svarer på alle henvendelser innen 24 timer.
- Komplette nettbutikk: www.metalform.no
- **Få 10 % rabatt**, kupongkode: norske hjem.
- Meld deg på vårt nyhetsbrev på www.metalform.no og bli med i **trekning av 5 stk. bålkurver**.

www.metalform.no • tlf: 401 62 446 • salg@metalform.no

Metalform AS er ledende innen produksjon av høykvalitets smijern i Europa.

Vi fører et bredt produktutvalg, i tillegg til at vi skreddersyr produkter etter våre kunders ønsker. Service, gode priser og kvalitet i alle ledd er vår styrke.